

RAQAMLI TEXNOLOGIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI BARTARAF ETISH

Murodillayev Islombek O‘tkir o‘g‘li
Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli texnologiyalar va IT sohasi butun dunyo miqyosida baland cho‘qqilarga erishayotganligi, har bir shaxsning kundalik hayotida alohida o‘rin egallashi, IT sohasiga alohida e‘tibor qaratilayotganligi, turli xil ilovalar yaratish, omma uchun kerakli loyihalarni amalga oshirish va ularni boshqarish haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: IT sohasi, axborot texnologiyalar, loyiha, ahamiyat, muvaffaqiyat, iqtisodiyot, rivojlanish, o‘shish.

Bugun jadallik bilan kechayotgan raqamlashuv jarayoni “yangi iqtisodiyot”ni vujudga keltirdi. Kam o‘rganilgan va kun sayin chuqur tomir otib borayotgan bu bozor segmenti ishlab chiqaruvchilarga biznesda samarali marketing kampaniyalari uyushtirish, minimal xarajat qilib, maksimal foyda olish, tovar va xizmatlarni muvaffaqiyatli sotishning optimal usullarini taqdim etadi. Iste‘molchi, xaridor va mijozlarga sifatli xizmat, qulaylik yaratiladi.

XXI asrga kelib butun dunyoda, barcha sohalarda raqamli texnologiyalar jadal sur‘atlarda rivojlanib, aqlbovar qilmaydigan yangiliklar yaratilmoqda. Bugun jamiyatda raqamli texnologiyalarning ahamiyati tobora ortmoqda. Ularning keng joriy qilinishi va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari hozirgi zamonda har bir davlat uchun jiddiy hayotiy masalaga aylangan. Raqamli texnologiyalar sharofati bilan insoniyat to‘rtinchi sanoat inqilobi davriga qadam qo‘ydi. Bu global makroiqtisodiy tendensiyalarning shakllanishiga olib kelmoqda va yangi keng ko‘lamli o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Raqamli texnologiyalar jamiyatning barqaror rivojlanishining bir qismi va iqtisodiy o‘shishni qo‘llab-quvvatlovchi yangi omilga aylanib bormoqda. Ko‘rib turibmizki, aqlli shaharlarning yaratilishi va sanoatning raqamli transformatsiyasi iste‘molchilar tajribasini sezilarli darajada yaxshilaydi, yangi mahsulot va xizmatlarni yaratadi, ijtimoiy taraqqiyot va rivojlanishga hissa qo‘shadi.

«Raqamlashtirish» soʻzi aslida yangi atama boʻlib, innovatsion boshqaruv va ish yuritish jarayoniga IT yechimlarning jalb etilishini, buning samarasi oʻlaroq esa internet buyumlardan tortib, elektron hukumatgacha boʻlgan barcha tizimlarda axborot texnologiyalarini qoʻllashni koʻzda tutadi.

Iqtisodiyotning raqamli segmentiga tegishli bosh manba – trakzaktsion sektorning oʻsishidir. Rivojlangan mamlakatlarda bu koʻrsatkich YaIMning 70 foizdan ortiq miqdorni tashkil etib, davlat boshqaruvi, konsalting va informatsion xizmat koʻrsatish, moliya, ulgurji va chakana savdo, shuningdek, xizmatlar sohasini (kommunal, shaxsiy va ijtimoiy) birlashtiradi.

Iqtisodiyot diversifikatsiyasi va dinamikasi qanchalik yuqori boʻlsa, mamlakat ichida va tashqarisida noyob axborotlar aylanmasi shunchalik koʻp, milliy iqtisodiyotlar ichida axborot trafigi esa shu qadar salmoqli boʻladi. Shu bois ishtirokchilar soni koʻp va IT xizmatlar keng tarqalgan bozorlarda raqamli iqtisodiyot jadal sur'atlarda rivojlanadi.

Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va amalga oshirish jarayonida loyihalarni samarali boshqarish va risklarni minimallashtirish juda muhimdir. Quyida raqamli texnologiya loyihalarini boshqarish va risklarni bartaraf etish bo'yicha bir qator tavsiyalar keltirilgan.

1. Loyiha Boshqaruvi Asoslari

- Loyiha Maqsadini Aniq Belgilash:

- Loyiha maqsadini belgilab oling: nima uchun loyiha amalga oshirilmoqda va qanday natijalarga erishilishi kerak.

- Loyiha hajmini aniqlash: uni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan vaqt, resurslar va byudjetni belgilash.

b. Jamoani Tashkil Etish:

- Tajribali mutaxassislar va jamoa a'zolarini tanlang.

- Har bir jamoa a'zosining rolini va vazifasini aniqlang.

c. Resurslarni Rejalashtirish:

- Texnik, moliyaviy va inson resurslarini rejalashtirish.

- Loyiha davomida zarur bo'lgan vositalar va infratuzilmani tashkil qilish.

2. Risklarni Identifikatsiyalash va Tahlil Qilish

a. Risklarni Belgilash:

- Loyihani amalga oshirish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan risklarni aniqlang.

Masalan:

- Texnologik risklar (yangilanishlar, tezkor o'zgarishlar);

- Moliyaviy risklar (byudjetni oshirish, mablag'larni yo'qotish);

- Odam resurslari bilan bog'liq risklar (xodimlarning etishmasligi yoki malakasi).

b. Risklarni Tahlil Qilish:

- Har bir riskning ehtimoli va ta'sirini baholang.

- Risklarning darajalarini aniqlang va muhimlarini ajrating.

3. Risklarni Bartaraf Etish Strategiyalari

a. Risklarni Oldini Olish:

- Loyiha rejasida risklarni minimallashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni qo'shing.

- Texnik va moliyaviy risklarni engillashtirish uchun ehtiyot choralarni ko'ring.

b. Risklarni Yengish:

- Har bir riskning ehtimoli yuqori bo'lsa, uning ta'sirini kamaytirish strategiyalarini ishlab chiqing. Masalan:

- Loyiha muddatini uzaytirish;
- Qo'shimcha resurslar jalb qilish.

c. Risklarni Qabul Qilish:

- Ba'zi risklar qabul qilinishi mumkin, agar ularning ta'siri kichik yoki nazoratga olingan bo'lsa.

- Risklarni qabul qilishdan oldin ularni yaxshilab tahlil qiling va xavf darajasini aniqlang.

4. Loyiha Yozuvlari va Monitoring

a. Loyihani Nazorat qilish:

- Loyihaning har bir bosqichida monitoring va nazoratni amalga oshiring.
- O'zgarishlar va yutuqlar haqida muntazam ravishda hisobotlar tayyorlang.

b. Yana bir E'tibor Bering:

- Fikr-mulohaza dasturlaridan foydalanib, mijoz va jamoa a'zolaridan fikrlar oling.
- Loyiha jarayonida mutaxassislar va stakeholderlar bilan doimiy aloqada bo'ling.

5. O'zgarishlarga Tayyorlik

- Raqamli texnologiyalar bevosita o'zgaruvchan bo'lishi mumkin. O'zgarishlarga tez moslashish qobiliyatini rivojlantirish va tayyor bo'lish kerak.

- Innovatsiyalarga ochiq bo'ling va o'zgarishlarga tayyorlangan strategiyalar ishlab chiqing.

Raqamli texnologiya loyihalarini muvaffaqiyatli boshqarish va risklarni bartaraf etish jarayonida har qanday muhim bosqichni e'tiborsiz qoldirmaslik muhimdir. O'z vaqtida tahlil qilish, rejalar ishlab chiqish va doimiy monitoring loyiha muvaffaqiyatiga erishish uchun asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tillaev A.I. Videoma'ruzalarni tayyorlash va o'tkazishning umumiy qoidalari ta'lim jarayoni ular asosida"O'zbekiston Milliy universiteti axborotnomasi".2013 yil, 165-167betlar

2. Tillaev A.I. Axborotdan foydalangan holda pedagogik dasturlarni yaratish va ulardan foydalanish texnologiyalar. "Amaliy fanlarning zamonaviy muammolari" xalqaro konferensiya tezislari matematika va axborot texnologiyalari - al-Xorazmiy 2018" Sentyabr, 2018 yil. Toshkent, 208-bet.

3. <https://lex.uz/acts/-3715562>

4. <https://www.sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/8525/7800>

5. <https://interonconf.org/index.php/ger/article/download/4418/3955>

6. <https://miastoprzyzlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/782>

7. <https://in-academy.uz/index.php/EJMNS/article/view/12411>